

Sygn. akt III USKP 50/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania Z. G.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

o prawo do emerytury pomostowej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 28 kwietnia 2021 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 28 marca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

**1. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I i w punkcie III oraz
oddala apelację Z. G. od wyroku Sądu Okręgowego w L. z 28
stycznia 2018 r., VIII U (...),**

**2. zasądza od Z. G. na rzecz organu rentowego kwotę 270
(dwieście siedemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania apelacyjnego oraz kwotę 240 (dwieście
czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 28 marca 2019 r. zmienił w punkcie 1 wyrok Sądu Okręgowego w L. z 24 stycznia 2018 r., VIII U (...) oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z 3 sierpnia 2017 r. i przyznał Z. G. prawo do emerytury pomostowej od 1 lutego 2017 r. do 30 kwietnia 2018 r.

Wyrok ten zapadł w następującym stanie faktycznym. Zaskarżoną decyzję organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej, ponieważ nie uwzględnił do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych pracy wykonywanej w dnia 14 i 15 grudnia 2016 r. W konsekwencji przyjął, że wnioskodawca nie pracował po 31 grudnia 2008 r. w warunkach szczególnych. Nie spełnił zatem przesłanki stałego wykonywania takiej pracy w okresie przypadającym od 1 stycznia 2009 r.

Wnioskodawca zaskarżył decyzję organu rentowego odwołaniem. W toku postępowania przed sądem wnioskodawca złożył zaświadczenia wystawione przez pracodawcę, z którego wynikało, że w okresie od 14 do 15 grudnia 2016 r. w pełnym wymiarze czasu pracy wnioskodawca wykonywał prace wymienione w załączniku nr 1 do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 965 ze zm., dalej jako ustawa o emeryturach pomostowych) pod poz. 29 (prace bezpośrednio przy malowaniu, nitowaniu lub montowaniu elementów wyposażenia w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze z utrudnioną wentylacją). Za te dwa dni pracy opłacone zostały składki na fundusz emerytur pomostowych.

Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie, zwracając uwagę, że w niniejszej sprawie sporne było jedynie, czy wnioskodawca spełniał przesłankę nabycia prawa do emerytury pomostowej określoną w art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych, to jest czy po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Sąd pierwszej instancji ustalił, że prace tego rodzaju wnioskodawca wykonywał jedynie przez dwa dni. Zdaniem Sądu Okręgowego w L. incydentalne, jak również sporadyczne i krótkotrwałe, wykonywanie czynności w narażeniu na czynniki ryzyka, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, nie stanowi

wykonywania pracy w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze i nie uzasadnia stwierdzenia, że spełnione zostały warunki nabycia prawa do emerytury pomostowej określone w art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych.

Zmieniając wyrok Sądu pierwszej instancji, Sąd Apelacyjny w (...) kierował się tym, że art. 3 ust. 4 ustawy o emeryturach pomostowych nie zawiera jako warunku koniecznego do uznania, że praca jest wykonywana w warunkach szczególnych tego, wymogu, zgodnie z którym praca w takich warunkach musiała być po 31 grudnia 2008 r. wykonywana stale. Także z art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych nie wynika, by ustawodawca określił minimalny okres pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze. Skoro nie ma w ustawie o emeryturach pomostowych jakiegokolwiek określenia czasu wykonywania prac w warunkach szczególnych, to do nabycia prawa do emerytury pomostowej wystarczające jest wykonywanie takiej pracy – po 31 grudnia 2008 r. – przez jeden dzień.

Wyrok Sądu Apelacyjnego został zaskarżony przez organ rentowy co do punktu I i III (rozstrzygnięcie o kosztach). Zaskarżonemu wyrokowi zarzucono naruszenie art. 4 pkt 6 w związku z art. 3 ust. 1 i 4 ustawy o emeryturach pomostowych, przez niewłaściwe zastosowanie polegające na potwierdzeniu, że wnioskodawca spełniał warunki nabycia prawa do emerytury pomostowej, mimo ustalenia, że po 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach oraz uznanie, że praca wykonywana przez wnioskodawcę w dniu 14 oraz 15 grudnia 2016 r. jest pracą w warunkach szczególnych oraz art. 382 i art. 316 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez wydanie wyroku z pominięciem zgromadzonego materiału dowodowego. Organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i oddalenie odwołania wnioskodawcy i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Wnioskodawca wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej organu rentowego i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego okazała się uzasadniona.

W pierwszej kolejności należy przypomnieć, że celem ustawy o emeryturach pomostowych jest ograniczenie kręgu uprawnionych do emerytury z powodu pracy w szczególnych warunkach pracy lub w szczególnym charakterze do mniejszej liczby sytuacji uzasadnionych rzeczywistą koniecznością przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego, przy poszanowaniu prawnie uzasadnionych oczekiwań osób, które rozpoczęły wykonywanie takiej pracy na starych zasadach (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2013 r., III UK 106/12, LEX nr 1555688).

Realizując ten cel zgodnie z zasadą ochrony prawnie uzasadnionych oczekiwań osób wykonujących tego rodzaju prace, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że zgodnie z art. 3 ust. 4 ustawy o emeryturach pomostowych za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w – co wymaga podkreślenia – pełnym wymiarze czasu pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2012 r., I UK 375/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 95). W orzecznictwie wyjaśniono również, że dla uznania, iż praca jest wykonywana w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 4 ustawy o emeryturach pomostowych, nie wystarcza określenie w umowie o pracę, że pracownik został zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na konkretnym stanowisku, z zajmowaniem którego związana jest jedynie (potencjalna) konieczność wykonywania prac wymienionych w wykazie prac w szczególnych warunkach, ale niezbędne jest, aby prace takie rzeczywiście wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy, to jest codziennie i przez całą przewidzianą dla niego dniówkę roboczą (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2013 r., III UK 106/12, LEX nr 1555688).

Sąd Najwyższy wyjaśnił, że z tego fragmentu art. 3 ust. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, który stanowi o pracy w pełnym wymiarze czasu pracy, wynika wymóg podkreślający znaczenie czynnika czasu narażenia pracownika na wpływ czynników ryzyka wymienionych w art. 3 ust. 1 tej ustawy. W art. 3 ust. 4 nie chodzi więc o wymiar czasu pracy określony w umowie o pracę, lecz o wymiar czasu pracy faktycznie wykonywanej w narażeniu na czynniki ryzyka, które powodują, że dane prace są pracami wykonywanymi w szczególnych warunkach. Za takim rozumieniem użytego w art. 3 ust. 4 ustawy pojęcia „w pełnym wymiarze

czasu pracy” przemawia w szczególności to, że ustawodawca związał go z – również użytym w tym przepisie – sformułowaniem „pracowników wykonujących”, co jednoznacznie wskazuje, iż ów pełny wymiar czasu pracy nie wynika z samego tylko faktu zatrudnienia na określonym stanowisku w pełnym wymiarze czasu pracy, lecz jest związany z rzeczywistym „wykonywaniem” prac, o których mowa w ust. 1, w takim właśnie wymiarze czasu pracy. Dlatego też przy wykładni ustawy o emeryturach pomostowych w tym zakresie odwołano się w orzecznictwie Sądu Najwyższego do utrwalonej wykładni podobnych pojęć użytych w § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. 1983 Nr 8, poz. 43), w myśl której praca w szczególnych warunkach, to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

W konsekwencji przyjęcia takiej wykładni art. 3 ust. 4 ustawy o emeryturach pomostowych w sprawie rozstrzygniętej wyrokiem Sądu Najwyższego z 22 lipca 2013 r., III UK 106/12 (LEX nr 1555688) odmówiono przyznania prawa do takiej emerytury wnioskodawcy, który nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych (o szczególnym charakterze) w pełnym wymiarze czasu pracy a jedynie okazjonalnie, sporadycznie. Z drugiej strony przyjęto w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że warunek wykonywania po 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze był spełniony w przypadku wykonywania takiej pracy przez co najmniej jeden miesiąc (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2012 r., I UK 375/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 95).

Z powyższych orzeczeń wynika wyraźnie kierunek rozstrzygnięcia problemu prawnego występującego w niniejszej sprawie w sposób zgodny z argumentacją przedstawioną w skardze kasacyjnej organu rentowego. W kwestii tej Sąd Najwyższy wypowiedział się już bezpośrednio w wyroku z 13 listopada 2018 r., III UK 170/17 (LEX nr 2578220). Przyjęto w nim, że chociaż art. 4 ustawy o

emeryturach pomostowych nie zakreśla ram czasowych stażu 15 lat pracy, który jest wymagany do nabycia prawa do emerytury pomostowej, to co najmniej jeden miesiąc tego okresu musi przypadać przed dniem 1 stycznia 1999 r. oraz co najmniej jeden miesiąc po dniu 31 grudnia 2008 r. (z odwołaniem do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2013 r., I UK 448/12, LEX nr 1396383). W wyroku w sprawie III UK 170/17 ponownie podkreślono, że definicja prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze akcentuje długotrwałe wykonywanie takich prac, które to wykonywanie w miarę upływu lat i związanej z tym utratą adekwatnej sprawności psychofizycznej powoduje ograniczenia w możliwości jej efektywnego wykonywania, zmniejszając lub nawet uniemożliwiając zdolności do zarobkowania w tym szczególnym charakterze. Natomiast praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywana przez krótki okres lub w niepełnym wymiarze czasu pracy nie powoduje szybszej utraty zdolności do takiej pracy. Stąd też wymóg wykonywania takiej pracy po dniu 31 grudnia 2008 r. w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres co najmniej miesiąca. Na tej podstawie odmówiono przyznania prawa do emerytury pomostowej wnioskodawcy, który po 31 grudnia 2008 r. wykonywał prace w szczególnym charakterze jedynie przez okres 10 dni.

Odnosząc powyższe zapatrywania do okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, stwierdzić należy, że Sąd drugiej instancji wadliwie zastosował art. 4 pkt 6 w związku z art. 3 ust. 1 i 4 ustawy o emeryturach pomostowych, skoro w sprawie ustalono, że wnioskodawca wykonywał po 31 grudnia 2008 r. pracę w szczególnych warunkach jedynie przez 2 dni.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji zgodnie z zawartym w skardze kasacyjnej wnioskiem o wydanie wyroku reformatoryjnego.